

11. Постанова Верховного Суду України від 21 травня 2012 р. у справі № 6-20цс11. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24704776>
12. Аналіз практики застосування судами ст. 16 Цивільного кодексу України. *Закон і Бізнес*. URL: http://zib.com.ua/ua/print/88249-analiz_praktiki_zastosuvannya_sudami_st16_civilnogo_kodeksu_.html
13. Рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 р. № 17-рп/2010. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10>
14. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-05>
15. Рішення Конституційного Суду України від 8 грудня 2011 р. № 16-рп/2011. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-11>
16. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (Із змінами).

DOI 10.31558/2518-7953.2019.2.5

УДК 342.5

О. Г. Турченко,
завідувачка кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук, доцент

О. А. Боровицький,
суддя Сьомого апеляційного адміністративного суду

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Ключові слова: верховенство права, правосуддя, Вища рада правосуддя, незалежність, діяльність, дисциплінарна відповідальність.

Із набуттям незалежності в Україні почалася перебудова всіх ціннісних орієнтирів у суспільстві, побудова нової системи організації державної влади. Судова влада та суди безпосередньо набули великого значення у суспільстві та державі як важливий елемент стримувань і противаг між відповідними гілками влади.

Не можна не погодитися з Р. В. Ігоніним, І. Л. Петрухіним, Д. В. Приймаченком, що «повноцінна діяльність судів як незалежної державної влади є реальною лише за умови справжньої дії принципу поділу державної влади, що унеможливорює втручання органів державної виконавчої влади у процес з'ясування істини, що відбувається у рамках конкретної судової справи» [1, с. 59].

Зі свого боку, як зазначає М. Смокович, судова реформа 2016 р. кардинально змінила усі головні аспекти діяльності судів і суддів – від принципів судоустрою держави, власне системи судів та їхніх повноважень, механізму добору суддів до підстав і порядку їхньої відповідальності, системи забезпечення діяльності судів і засад суддівського самоврядування [2, с. 14].

При цьому під час здійснення державного управління у сфері організації та забезпечення діяльності органів правосуддя провідне місце належить саме організаційним формам, завдяки яким налагоджуються функціональні зв'язки між елементами судової системи, підтримується необхідний режим її життєздатності [3, с. 257].

Вища рада правосуддя є особливим органом, що утворюється відповідно до притаманної лише їй процедури, має власний конституційно-правовий статус та здійснює властиві тільки їй завдання та функції. Вища рада правосуддя як колегіальний, незалежний, конституційний орган державної влади та суддівського врядування, відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України діє лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Конституцією України визначено повноваження Вищої ради правосуддя, особливості формування та вимоги до її членів, строк їхніх повноважень. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» визначає статус, повноваження, засади організації та порядок діяльності Вищої ради правосуддя. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» забезпечено правову регламентацію організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні та більш детально врегульовано засади взаємодії Вищої ради правосуддя з органами судової влади, підстави і порядок дисциплінарної відповідальності суддів.

Водночас залишається низка питань та процедур діяльності Вищої ради правосуддя, що потребує подальшого законодавчого врегулювання через призму дотримання принципу верховенства права, особливо з урахуванням новітнього досвіду роботи цього конституційного органу державної влади та суддівського врядування.

Різні аспекти організаційного забезпечення діяльності судів вивчали такі вчені, як-от: О. Д. Гуменний, К. Ф. Гуценко, Р. В. Ігонін, Р. І. Кирилук, Ю. О. Косткіна, І. Є. Марочкін, Д. В. Приймаченко, Н. В. Сібільова, А. А. Стрижак, О. М. Тарасишина, Н. С. Юзікова, але питання конституційно-правових засад діяльності Вищої ради правосуддя в науковій літературі на сьогодні є малодослідженим. Певною мірою цього питання стосуються дослідження таких вчених, як-от І. В. Назарова [4], Р. О. Куйбіда [5], С. Г. Штогун [6] та ін.

Вищенаведене свідчить про актуальність теми цього дослідження, метою якого є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання діяльності Вищої ради правосуддя в контексті дотримання принципу верховенства права.

2 червня 2016 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII [7], а також новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII для узгодження організації судової системи зі змінами до Конституції України [8], що набрали чинності 30 вересня 2016 р. На виконання вимог цих законів у грудні 2016 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про Вищу раду правосуддя» № 1798-VIII, яким на основі конституційних положень було визначено статус, повноваження, засади організації та порядок діяльності Вищої ради правосуддя [9].

Ст. 131 Конституції України містить перелік повноважень Вищої ради правосуддя: 1) вносить подання про призначення судді на посаду; 2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності; 3) розглядає скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора; 4) ухвалює рішення про звільнення судді з посади; 5) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою; 6) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 7) вживає заходів щодо забезпечення незалежності суддів; 8) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого; 9) здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України [10].

Основним законом, який регулює діяльність Вищої ради правосуддя, є Закон України «Про Вищу раду правосуддя». У вищезгаданому Законі закріплено правовий статус, повноваження, засади організації та порядок діяльності Вищої ради правосуддя, її склад, вимоги та обмеження щодо її членів, визначено порядок обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, правовий статус її членів, регламентовано структуру та організацію діяльності Вищої ради правосуддя, здійснення повноважень Вищою радою правосуддя, її органами.

Відповідно до ст. 3 зазначеного Закону Вища рада правосуддя: 1) вносить подання про призначення судді на посаду; 2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності; 3) забезпечує здійснення дисциплінарним органом дисциплінарного провадження щодо судді; 4) утворює органи для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів; 5) розглядає скарги на рішення відповідних органів про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора; 6) ухвалює рішення про звільнення судді з посади; 7) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом; 8) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 9) вживає заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів; 10) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого, рішення про відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації; 11) ухвалює рішення про припинення відставки судді; 12) погоджує кількість суддів у суді; 13) затверджує Положення про Єдину су-

---

дову інформаційну (автоматизовану) систему, Положення про Державну судову адміністрацію України та типові положення про її територіальні управління, Положення про Службу судової охорони, Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя, Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя, Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень; 13¹⁾) затверджує порядок складення відбіркового іспиту та методичку оцінювання його результатів, порядок складання кваліфікаційного іспиту та методичку оцінювання кандидатів, положення про проведення конкурсу на обіймання вакантної посади судді, порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, порядок формування і ведення суддівського досьє (досьє кандидата на посаду судді); 14) погоджує Типові положення про апарат суду, Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників тощо.

Правові засади діяльності Вищої ради правосуддя значною мірою встановлено Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Цим Законом визначається правова регламентація організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, засади взаємодії Вищої ради правосуддя з органами судової влади щодо утворення та ліквідації судів, формування судового корпусу, підстав і порядку дисциплінарної відповідальності суддів, регламенту тимчасового відсторонення судді від посади, відрядження судді до іншого суду. Вища рада правосуддя затверджує Положення про Єдину судову інформаційну (автоматизовану) систему за поданням Державної судової адміністрації України та після консультацій з Радою суддів України (п. 10 ст. 15 Закону).

Ст. 19 вищезгаданого Закону визначає порядок утворення і ліквідації суду. В ч. 2 цієї ж статті Закону зазначається, що виключно після консультацій з Вищою радою правосуддя Президент України вносить проєкт закону про утворення чи ліквідацію суду до Верховної Ради України.

Кількість суддів у суді визначає Державна судова адміністрація України за погодженням з Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів (ч. 6 ст. 19 Закону).

Ст. 48 Закону визначає зміст принципу незалежності судді. Відповідно до ч. 4 цієї статті суддя зобов'язаний звернутися з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення правосуддя до Вищої ради правосуддя та до Генерального прокурора.

За положеннями ст. 49 Закону, яка визначає зміст недоторканності та імунітету судді, без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку суду, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

У разі ухвалення органом, що розглядає справи про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів, рішення про застосування до судді дисциплінарного стягнення у вигляді подання про звільнення судді з посади, такий суддя автоматично тимчасово відсторонюється від здійснення правосуддя до ухвалення рішення про його звільнення з посади Вищою радою правосуддя (ч. 7 ст. 49 Закону).

Не зупиняючись на аналізі реалізації всіх повноважень Вищої ради правосуддя через призму забезпечення принципу верховенства права, розглянемо окремі проблемні аспекти.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 131 Конституції України Вища рада правосуддя ухвалює рішення про звільнення судді з посади. Аналогічне повноваження передбачене п. 6 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

Відповідно до ч. 2 ст. 57 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» рішення Вищої ради правосуддя про звільнення судді з підстав, визначених п.п. 3 та 6 ч. 6 ст. 126 Конституції України, може бути оскаржене та скасоване виключно у таких випадках:

1) склад Вищої ради правосуддя, який ухвалив відповідне рішення, не мав повноважень його ухвалювати;

2) рішення не підписане будь-ким зі складу членів Вищої ради правосуддя, які брали участь у його ухваленні;

3) рішення не містить посилань на визначені законом підстави звільнення судді та мотиви, з яких Вища рада правосуддя дійшла відповідних висновків.

Тобто перелік підстав оскарження є вичерпним. А це означає, що зацікавлена особа не може скористатися правом звернення з позовом до суду (як це передбачено ч. 1 ст. 35 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», ст. 266 Кодексу адміністративного судочинства України) через допущення Вищою радою правосуддя інших порушень закону, що протиправно обмежують її права.

Але ж ст. 55 Конституції України зазначає, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. З огляду на ст. 23 Конституції України право на судовий захист може бути обмежене у випадках, коли це необхідно для недопущення порушення прав і свобод інших людей, та задля виконання обов'язків особи перед суспільством. Крім того, як неодноразово наголошував Європейський суд з прав людини, будь-яке обмеження прав потрібно застосовувати із урахуванням принципу верховенства права, зокрема його складових.

В Україні вперше характеристику вимог принципу верховенства права здійснено у Рішенні Конституційного Суду України у справі про призначення судом більш м'якого покарання. Відповідно до розуміння Конституційного Суду «верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо» [11]. У Рі-

шенні від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005 у справі про постійне користування земельними ділянками Конституційний Суд України зазначає, що «із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі» (абз. 2 пп. 5.4 п. 5 мотивувальної частини) [12].

Також у Рішенні від 29 червня 2010 р. Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абз. 8 п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» зазначив, що «одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, у якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлених такими обмеженнями» (абз. 3 пп. 3.1 п. 3 мотивувальної частини).

У науці конституційного права існують три основні підходи до сучасного тлумачення змісту принципу верховенства права:

1) формальний (ґрунтується на аналізі нормативного закріплення принципу верховенства права загалом та аналізі окремих критеріїв його дотримання, зокрема формальної незалежності та безсторонності судової влади; офіційно встановленому порядку прийняття законів; відсутності зворотної сили законів тощо) [13];

2) субстантивний (матеріально-правовий), який засновано на моральних уявленнях про належну правову систему та визначає стан її реалізації, розкриває сутність принципу верховенства права, ставлення окремого індивіда до нього та впевненість у засобах його реалізації, тобто на основі вказаного підходу верховенство права втілює певні моральні ідеї про існування правової держави та гарантування їх дотримання під час виконання посадовими особами та державними органами своїх повноважень [14, с. 42];

3) функціональний [15, с. 156; 16, с. 14–15] або інтегрований [17, с. 32], який подібний до матеріально-правового (сутнісного), але увага в ньому зосереджується на тому, наскільки ефективно право та правова система загалом виконують функції захисту інтересів людини.

Гарантією «формального» верховенства права, на думку С. П. Погребняка, є наявність ефективної судової системи [18, с. 174]. Від функціонування права на справедливий суд залежить система права загалом, тому що є гарантією захисту всіх інших прав. На цьому справедливо наголошує і англійський конституціоналіст Т. Р. С. Аллан: «Жорсткі стандарти процедурної чесності, застосовувані у судових процесах, є сутнісними характеристиками верховенства права: якщо су-

ди дотримуються цих вимог, права індивіда будуть адекватно дотримані і захищені...» [19, с. 159].

Узагальнюючи, можна погодитися з позицією О. Ткачука та Д. Луспеника, що верховенство права треба розглядати як універсальний міжнародний стандарт правотворчості та правозастосування, що складається із низки вимог формального та субстантивного характеру та на забезпечення якого спрямована низка правових принципів, зокрема принцип правової визначеності, принцип пропорційності, принцип незалежності суддів тощо [20, с. 54].

Оскільки право на справедливий суд посідає основне місце у системі глобальних цінностей демократичного суспільства, Європейський суд з прав людини у своїй практиці пропонує досить широке його тлумачення.

Зокрема у справі «*Delcourt v. Belgium*» (рішення від 7 січня 1970 р.) Суд зазначив, що у демократичному суспільстві у світлі розуміння Конвенції, право на справедливий суд посідає настільки значне місце, що обмежувальне тлумачення ст. 6 не відповідало б меті та призначенню цього положення.

У справі «*Bellet v. France*» Суд зазначив, що рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права (рішення «Беллет проти Франції» від 4 грудня 1995 р., серія А, № 333-Б, ст. 42, п. 36).

Як свідчить позиція Суду у багатьох справах, основною складовою права на суд є право доступу в тому розумінні, що особі має бути забезпечена можливість звернутися до суду для вирішення певного питання, і що з боку держави не повинні чинитись правові чи практичні перешкоди для здійснення цього права.

Зі свого боку у своїй практиці Європейський суд неодноразово наголошував, що право на доступ до суду, закріплене у ст. 6 § 1 Конвенції, не є абсолютним: воно може зазнавати допустимих обмежень, оскільки вимагає за своєю природою державного регулювання. Держави-учасниці користуються у цьому питанні певною свободою розсуду. Однак Суд повинен прийняти в останній інстанції рішення щодо дотримання вимог Конвенції; він повинен переконатися у тому, що право доступу до суду не обмежується у такий спосіб чи такою мірою, що сама суть права буде зведена нанівець. Крім того, подібне обмеження не буде відповідати ст. 6 § 1, якщо воно не переслідує легітимної мети та не існує розумної пропорційності між використаними засобами та поставленою метою («*Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany*»).

Відповідно, необхідно погодитися з думкою М. Смоковича: «враховуючи, що положення Конституції України та процесуального законодавства розраховані на регулювання судового захисту в умовах, коли у суспільства є довіра до ді-

---

ючих суддів, то можемо дійти висновку, що обмеження права суддів на судовий захист відповідали вимогам співмірності між інтересами особи та суспільства, справедливості і розумності за певних політико-правових обставин, оскільки рівень довіри до суддів, які були призначені на посади до суспільно-політичних змін листопада 2013 р. – лютого 2014 р., був низький. Збереження ж цих обмежень в умовах процесуальної діяльності нового Верховного Суду порушуватиме принцип верховенства права, зокрема вимоги справедливості та розумності» [2, с. 20].

У контексті вищезазначеного інтерес представляє і таке. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя забезпечує здійснення дисциплінарним органом дисциплінарного провадження щодо судді і відповідно утворює органи для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів.

Підстави дисциплінарної відповідальності судді зазначені у ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». При цьому у Розділі VII додатку до Рекомендацій СМ/Рес (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалених Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1 098 засіданні заступників міністрів, спеціально наголошується, що тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для цивільної або дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості [21].

Аналіз ч. 1 ст. 3, ст. 26, ч.ч. 2 та 3 ст. 43 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» дає змогу зробити висновок, що дисциплінарні палати для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів є структурними органами Вищої ради правосуддя, що утворюються з членів Вищої ради правосуддя, за якими збережено право як відкривати дисциплінарне провадження щодо суддів, так само і приймати рішення по суті дисциплінарної справи щодо цих суддів. При цьому розслідування проводиться за усіма скаргами, заявами, окрім тих, які виключно з формальних підстав підлягають поверненню без розгляду.

Це не відповідає підходу, закріпленому у п. 15.3 Заходів щодо ефективного впровадження Бангалорських принципів поведінки суддів (Заходи впровадження 2010 р.) [22] та позиціям Консультативної ради європейських суддів. Так, у п. 67 Висновку (2002) 3 Консультативної ради європейських суддів щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та безсторонності, зазначається, що «... Такі особи [які вважають, що вони постраждали внаслідок професійної помилки судді] повинні мати право подати свою скаргу особі чи до органу, які є відповідальними за ініціювання дисциплінарного провадження. Проте вони не можуть мати права самостійно ініціювати або наполягати на відкритті дисциплінарного провадження.

Повинен існувати фільтр, бо інакше судді часто ставатимуть об'єктом дисциплінарного розгляду, ініційованого незадоволеною стороною процесу» [23].

Окрім того, п. 68 зазначеного Висновку говорить, що «процедури, які призводять до ініціювання дисциплінарного провадження, потребують більшої формалізації. Рада пропонує, щоб країни передбачили створення спеціального органу або призначили осіб, які відповідали б за отримання скарг, отримання пояснень відповідного судді та вирішення з урахуванням цього, чи наявні достатні підстави для ініціювання дисциплінарного провадження проти судді; якщо так, тоді така справа передається до органу, відповідального за розгляд дисциплінарних справ».

Треба зазначити також, що аналогічні повноваження вже були предметом дослідження Європейського суду з прав людини. Так, проаналізувавши зокрема повноваження і дії Вищої ради юстиції України, засновані на нормах законів України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції від 07 липня 2010 р. [24] та «Про Вищу раду юстиції» в редакції від 15 січня 1998 р. [25], ЄСПЛ констатував порушення п. 1 ст. 6 Конвенції у справі «Олександр Волков проти України» і встановив, що «...судовий перегляд здійснювався суддями ВАСУ, які також перебували в межах дисциплінарної юрисдикції ВРЮ. Це означає, що стосовно цих суддів також могло бути порушене дисциплінарне провадження у ВРЮ. З огляду на широкі повноваження ВРЮ стосовно професійних кар'єр суддів (призначення на посаду, притягнення до дисциплінарної відповідальності та звільнення з посади), а також на відсутність захисних механізмів незалежності та безсторонності ВРЮ (як розглядалося вище), Суд не переконаний у тому, що судді ВАСУ при розгляді справи заявника, в якій однією зі сторін була ВРЮ, могли забезпечувати «незалежність та безсторонність», які вимагаються ст. 6 Конвенції» (параграф 130 рішення від 9 січня 2013 р.) [26].

Відповідно, видається необхідним вилучити із компетенції Вищої ради правосуддя і передати до компетенції іншого органу відкриття дисциплінарного провадження і, отже, розмежувати повноваження органів, які відкривають дисциплінарне провадження щодо судді, з органами, які проводять дисциплінарне розслідування та притягують до дисциплінарної відповідальності.

Підсумовуючи, можна зробити такий висновок.

З метою дотримання принципу верховенства права в діяльності Вищої ради правосуддя доцільно: 1) передбачити у ч. 2 ст. 57 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» можливість оскарження та скасування рішення Вищої ради правосуддя про звільнення судді з підстав, визначених п.п. 3 та 6 ч. 6 ст. 126 Конституції України, а також з інших підстав відповідно до законодавства; 2) вилучити із повноважень Вищої ради правосуддя і передати до компетенції іншого органу відкриття дисциплінарного провадження щодо судді.

Подальші дослідження цієї теми доцільно присвятити конкретизації напрямів вдосконалення законодавства щодо діяльності Вищої ради правосуддя.

1. Приймаченко Д., Ігонін Р. Співвідношення понять «організаційне забезпечення судів», «організаційне управління в судах» та «судове управління». *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1. С. 57–66.
2. Смокович М. Незалежність судді як складова принципу верховенства права. *Слово Національної школи суддів України*. 2018. № 2(23). С. 14–25.
3. Сенченко Н. М., Пророченко В. В. Державна судова адміністрація України як орган, що здійснює забезпечення діяльності судів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 3. С. 257–260. URL: http://www.pap.in.ua/3_2019/69.pdf
4. Назаров І. В. Порівняльно-правовий аналіз Вищої ради юстиції України з Вищою радою магістратури Молдови. *Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. Київ: ІДП НАН України, 2003. Вип. 19. С. 492–496.
5. Куйбіда Р. О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: монографія. Київ: Атіка, 2004. 288 с.
6. Штогун С. Г. Судова реформа чи косметичний ремонт системи судової влади? *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2016. № 2 (14). С. 1–13.
7. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print1371123643412915>
9. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-19/print1452596901082510>
10. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання). *Вісник Конституційного Суду України*. 2004. № 5. С. 38–45.
12. Рішення у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками). *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 5. С. 19.
13. Луців О. М. «Формальні» концепції верховенства права у сучасній науковій літературі. *Вісник Львівського університету*. 2013. Вип. 57. С. 60–67.
14. Константий О. В. Щодо проблеми реалізації принципу верховенства права у сфері діяльності судової влади в Україні. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 8. С. 41–44.
15. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у 2-х кн. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Кн. 2: Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві. Київ: Конус-Ю, 2008. 314 с.
16. Оніщенко Н. М. Принцип верховенства права: необхідність системного аналізу та вивчення. *Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії*: монографія / Н. М. Оніщенко; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2008. 320 с.
17. Крусян А. Р. Верховенство права та верховенство прав людини як принципи сучасного українського конституціоналізму. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2007. Вип. 427. С. 32–35.
18. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків, 2008. 240 с.
19. Аллан Т. Р. С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / пер. з англ. Р. Семківа. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. 385 с.
20. Ткачук О., Луспеник Д. Верховенство права – новий «старий» принцип цивільного судочинства: співвідношення із принципом законності. *Слово Національної школи суддів України*. 2017. № 3(20). С. 50–66.

21. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a38

22. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_j67

23. Висновок (2002) 3 Консультативної ради європейських суддів щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. URL: <http://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/vys3.pdf>

24. Про судоустрій і статус суддів: Закон України в редакції від 7 липня 2010 р. (втратив чинність). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

25. Про Вищу раду юстиції: Закон України в редакції від 15.01.1998 р. (втратив чинність). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/22/98-%D0%B2%D1%80>

26. Рішення ЄСПЛ у справі «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11, 9.01.2013 р., остаточне 27.05.2013 р.). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/895EB1EFA4312A8DC22580F8003DFA2D](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/895EB1EFA4312A8DC22580F8003DFA2D)

DOI 10.31558/2518-7953.2019.2.6

УДК 343.9

І. А. Щербак,

доцент кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук, доцент

С. О. Патюк,

доцент кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ПРОЦЕДУРИ ДОБОРУ СУДДІВ ДО ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Ключові слова: Вищий антикорупційний суд, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Громадська рада міжнародних експертів, суддя, антикорупційні органи, спеціальна процедура добору суддів, доброчесність, кваліфікаційне оцінювання.

Ефективна протидія корупції неможлива без створення реальних механізмів, інститутів та органів, які б забезпечували системну боротьбу з цим негативним явищем. 18 жовтня 2006 р. в Україні була ратифікована Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (далі – Конвенція). Приєднання України до міжнародної спільноти у цьому питанні мало на меті сприяння «затвердженню